

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie ze skargi Z. M. i B. K.

o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem

Sądu Apelacyjnego z dnia 18 grudnia 2013 r,

wydanym w sprawie z powództwa B. K. i Z. M.

przeciwko Gminie Miasto Ł. - Prezydentowi Miasta Ł.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 12 czerwca 2015 r.,

zażalenia powoda (skarżącego) Z. M.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 19 grudnia 2014 r.,

**1. zmienia zaskarżone postanowienie w części rozstrzygającej
o kosztach w ten sposób, że odstępuje od obciążenia nimi
powodów i oddala zażalenie w pozostałym zakresie,**

**2. odstępuje od obciążenia skarżących kosztami
postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 19 grudnia 2014 r. oddalił wniosek o zawieszenie postępowania wywołanego skargą o wznowienie postępowania zakończanego prawomocnym wyrokiem tego Sądu z dnia 18 grudnia 2013 r., skargę odrzucił, jako nieopartą na ustawowej podstawie wznowienia i orzekł o kosztach postępowania.

W zażaleniu na to postanowienie skarżący zarzucił naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. przez jego błędne zastosowanie oraz dokonanie merytorycznej oceny zasadności skargi. Ponadto zarzucił niezastosowanie § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu przy ustaleniu wynagrodzenia pełnomocnika pozwanej, które spowodowało zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej zwrotu kosztów zastępstwa w wysokości 3 600 zł, która znacznie przewyższa niezbędny nakład pracy pełnomocnika oraz niezastosowanie art. 102 k.p.c. i obciążenie powodów obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, w sytuacji gdy skarżący zostali w całości zwolnieni od kosztów sądowych i zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, przemawiający za nieobciążaniem skarżących kosztami.

Wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i wznowienie postępowania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zgodnie z art. 410 § 1 k.p.c., sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanego terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie, a postanowienie w tym przedmiocie może być wydane na posiedzeniu niejawnym. Przytoczone uregulowanie wykracza poza ramy postępowania wstępnego ze skargi o wznowienie postępowania. Zastosowanie tego przepisu oznacza, że przedmiotem badania sądu jest zachowanie terminu oraz oparcie skargi na jednej z ustawowych podstaw wznowienia, a w konsekwencji także dopuszczalności skargi z mocy ustawy i legitymację do jej wniesienia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje stanowisko, że badanie przesłanki oparcia skargi o wznowienie postępowania na ustawowej podstawie nie ogranicza się do kontroli, czy wskazane w skardze okoliczności odpowiadają ustawowym podstawom wznowienia, ale obejmuje również ustalenie, czy podstawa wznowienia w świetle okoliczności przedstawionych w jej uzasadnieniu istnieje (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 stycznia 2006 r., IV CZ 143/05, niepubl., z dnia 10 lutego 2006 r., I PZ 33/05, OSNP 2007, nr 3-4, poz. 48, z dnia 30 maja 2007 r., IV CZ 22/07, nie publ., z dnia 13 lutego 2009 r., II CZ 97/08, niepubl., z dnia 6 listopada 2009 r., I Ct 57/09, nie publ., z dnia 17 czerwca 2010 r., III CZ 18/10, niepubl. i z dnia 18 kwietnia 2011 r., III UZ 6/11, niepubl.). Nastąpiła bowiem - wskutek uchylecia art. 411 k.p.c. - eliminacja dwustopniowego postępowania. Skarga o wznowienie postępowania podlega - w myśl art. 410 § 1 k.p.c. - odrzuceniu jeżeli - w okolicznościach konkretnej sprawy - podawana podstawa nie zostanie przez sąd stwierdzona.

W sprawie skarżący jako podstawę prawną skargi wskazali art. 401¹ k.p.c. powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 marca 2014 r. (P 38/11), który uznał, że art. 137 ust. 1 pkt 2 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651, Nr 106, poz. 675, Nr 143, poz. 963, Nr 155, poz. 1043, Nr 197, poz. 1307 i Nr 200, poz. 1323, z 2011 r. Nr 64, poz. 341, Nr 106, poz. 622, Nr 115, poz. 673, Nr 129, poz. 732, Nr 130, poz. 762, Nr 135, poz. 789, Nr 163, poz. 981, Nr 187, poz. 1110 i Nr 224, poz. 1337, z 2012 r. poz. 908, 951, 1256, 1429 i 1529, z 2013 r. poz. 829 i 1238 oraz z 2014 r. poz. 40) w zakresie, w jakim za nieruchomość zbędną uznaje nieruchomość wywłaszczoną przed 27 maja 1990 r., na której w dniu złożenia wniosku o zwrot, a nie później niż przed 22 września 2004 r., zrealizowano cel określony w decyzji o wywłaszczeniu, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 165 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Przepis ten ma

zastosowanie do tych orzeczeń, których podstawą prawną był akt normatywny wyeliminowany z obrotu prawnego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego. Niekonstytucyjny przepis musi zatem stanowić bezpośrednią podstawę prawną wydania zaskarżonego orzeczenia, decydującą o wyniku rozstrzygnięcia zaskarżonego skargą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2007 r., V CNP 45/07, LEX nr 347227, III UO 2/08, OSNP 2010, nr 21-22, poz. 273, z dnia 6 listopada 2009 r., I CO 17/09, LEX nr 1615576, z dnia 26 stycznia 2011 r. I PZ 36/10, LEX nr 950424, z dnia 20 kwietnia 2011 r. I CSK 410/10, OSNC 2012, nr 1, poz. 14 i z dnia 13 lutego 2012 r. I CZ 152/11, LEX nr 1215254).

W sprawie Sąd Apelacyjny trafnie wskazał, że zakwestionowany we wskazany sposób art. 137 ust. 1 pkt 2 u.g.n. nie stanowi bezpośredniej podstawy prawnej wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 18 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu zapadłego w sprawie wyroku z dnia 20 września 2013 r. podkreślił, że za zdarzenie będące źródłem szkody powodowie uznawali zaniechanie podjęcia przez pozwanego z urzędu działania, do którego miał być - ich zdaniem zobligowany obowiązującymi przepisami o zwrocie wywłaszczonych nieruchomości. W swym pozwie, choć z oczywistych względów odwoływali się oni - w ramach podstawy faktycznej - do decyzji Starosty Ł. z dnia 29 grudnia 2009 r. o odmowie zwrotu im nieruchomości, to jednak jako bezprawne działanie pozwanego, które doprowadziło do powstania szkody majątkowej, jednoznacznie wskazali na zaniechanie we właściwym czasie zawiadomienia ich o możliwości żądania zwrotu nieruchomości oraz zawiadomienia ich o tym w sytuacji, gdy nieruchomość nie może być zwrócona z uwagi na utratę posiadania nieruchomości przez pozwanego i wybudowanie na niej dróg i infrastruktury.

Sąd Najwyższy podkreślił, że orzekaniem o zwrocie nieruchomości zbędnej na cele wywłaszczenia, jak i wykładnią obowiązujących w tym zakresie przepisów (a co za tym idzie i przepisu art. 137 ust. 1 pkt 2 u.g.n.) zajmują się właściwe organy administracji pod kontrolą sądów administracyjnych.

Wskazane powyżej okoliczności nie dają podstawy do uznania, aby skarga powodów o wznowienie postępowania, zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 18 grudnia 2013 r. oparta była na ustawowej podstawie wznowienia, jaką jest wskazany w niej przepis art. 401¹ k.p.c. co musiało skutkować jej odrzuceniem.

Odnosząc się do zażalenia w przedmiocie kosztów podnieść należy, że zagadnieniem wstępnym była kwestia, który sąd jest właściwy do jego rozpoznania. Z dniem 3 maja 2012 r. w następstwie nowelizacji art. 394¹ § 1 i art. 394 k.p.c. w miejsce zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji o kosztach procesu przysługującego do Sądu Najwyższego ustawodawca wprowadził do kodeksu postępowania cywilnego regulację polegającą na możliwości zaskarżenia takiego postanowienia do innego składu tego sądu tzw. zażalenie poziome. Do rozpoznania zażalenia na postanowienie Sądu Apelacyjnego jako sądu drugiej instancji w przedmiocie zwrotu kosztów procesu właściwy jest ten sąd w innym składzie, a nie Sąd Najwyższy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2015 r., II UZ 68/14, LEX nr 1656499 i z dnia 21 marca 2013 r., III CZ 17/13, LEX nr 1324304). Regulacja ta jest jednak wyjątkiem od ogólnych zasad zaskarżenia orzeczeń i dlatego nie może być interpretowana rozszerzająco.

Z treści art. 394¹ § 2 k.p.c. wynika, że w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także na postanowienia sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹ k.p.c., a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. Na podstawie tego unormowania przysługuje skarżącym zażalenie na odrzucenie skargi o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 18 grudnia 2013 r. Skoro w tym wypadku powodowie zaskarżyli to rozstrzygnięcie, to niewątpliwie dla nich, rozstrzygnięcie zasądzające od nich koszty postępowania na rzecz strony pozwanej miało charakter akcesoryjny w odniesieniu do rozstrzygnięcia o odrzuceniu skargi.

Ze względu na to, że rozstrzygnięcie o kosztach procesu jest każdorazowo sprzężone z orzeczeniem kończącym sprawę (por. art. 108 § 1 k.p.c.), stanowiąc

akcesorium tego orzeczenia, to byt tego orzeczenia uzależniony jest od tego końcowego rozstrzygnięcia, czyli w tym wypadku wyniku postępowania zażaleniowego dotyczącego odrzucenia skargi (*accessorium sequitur principale*). Skarżącym przysługiwało więc w związku zaskarżeniem rozstrzygnięcia o odrzuceniu skargi, zaskarżenie akcesoryjne w tym przypadku rozstrzygnięcia o kosztach do Sądu Najwyższego. Zażalenie poziome na koszty postępowania przysługuje wtedy, gdy przedmiotem zaskarżenia jest tylko zwrot kosztów procesu.

Artykuł 102 k.p.c. przewiduje wyjątek od - odnoszącej się do obowiązku rozliczania kosztów postępowania - zasady odpowiedzialności za wynik procesu i pozwala na odstępnie od niej „w szczególnie uzasadnionych wypadkach”. Fakt ich nastąpienia (bądź braku) podlega ocenie sądu orzekającego w jednostkowym przypadku, także na tle całokształtu rozpoznanej sprawy.

W judykaturze podkreśla się, że podstawę do zastosowania art. 102 k.p.c. stanowią zarówno okoliczności związane z samym procesem, jak i leżące poza nim, a dotyczące sytuacji życiowej, oraz stanu majątkowego stron, które powinny być oceniane przede wszystkim; z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (por. postanowienie SN z dnia 20 października 2010 r., III CZ 40/10, niepublikowane). Zasadniczym więc kryterium, decydującym o odstąpieniu od obciążenia strony kosztami sądowymi, są względy słuszności.

Uwzględniając zatem sytuację materialną skarżących, fakt korzystania ze zwolnienia w całości od kosztów sądowych oraz charakter sprawy, Sąd Najwyższy odstąpił od obciążania powodów kosztami (art. 102 k.p.c.).

W tym stanie rzeczy zażalenie w części oddalono na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz w pozostałym zakresie zmieniono na podstawie art. 398¹⁶ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.